

***Atti*, vol. XLIII, Centro di Ricerche Storiche (2013.), 775 str.**

Najnoviji, 43., svezak znanstvenoga časopisa rovinjskoga Centra za povijesna istraživanja (*Centro di Ricerche Storiche*) sadrži radove podijeljene u dvjema tematskim cjelinama: Rasprave (*Memorie*) i Izvori i dokumenti (*Fonti e documenti*). U cjelini Rasprave objavljeno je trinaest, a u cjelini Izvori i dokumenti osam radova.

Prvi rad iz grupe Rasprava jest stručni rad Tomislava Sadrića »Scoperta di tumuli dell'età del bronzo nei dintorni di Geroldia (Gradina presso Orsera)« (str. 9 – 23), temeljen na rezultatima istraživanja u okolici Gradine, u zaleđu Vrsara, sjeverno od Limskog kanala. Istraživanje je otkrilo nekoliko brončanodobnih tumula, a autor donosi glavne karakteristike i stanje lokaliteta te ga kontekstualizira u odnosu na već poznate podatke o obližnjim gradinama i tumulima.

Nikolina Maraković autorica je izvornoga znanstvenog rada »Le pitture murali di S. Gerolamo a Colmo, alcune nuove proposte d'interpretazione« (25 – 58). U Radu ona predstavlja zidne slike u crkvi sv. Jerolima u Humu te daje poseban naglasak na njihov bizantski stil, baštinjen iz regionalne slikarske tradicije. Autorica predlaže dataciju fresaka na oko 1200. godinu te razmatra i pitanje lokalnih povijesnih prilika u kojima su mogle nastati. Radu su priložene humske freske usporedno s drugim regionalnim primjerima i obrascima.

Sljedeći izvorni znanstveni rad »La Madonna della Misericordia in Istria« (59 – 87) nastao je u koautorstvu Jurja i Petre Batelje. Autori razmatraju ikonografsku temu Bogorodice zaštitnice prisutne u istarskim crkvama u Bermu, Barbanu, Oprtlju, Dvigradu, Vodnjanu, Vižinadi, Puli, Cerovlju i Gračišću u obliku freski, reljefa, skulptura i oltarnih prikaza.

»Il compositore e le sue scelte poetiche: il caso di Fra Gabriello Puliti e i suoi poeti istriani« (89 – 103) Ennija Stipčevića izvorni je znanstveni rad u kojemu autor tretira pjesnički interes franjevca i istarskog orguljaša Gabriellea Pulitija, najvažnijeg skladatelja istarskog prostora s početka 17. stoljeća. Puliti je, naime, odabrao određene poezije istarskih pjesnika i ukomponirao ih u svoja glazbena djela, što ukazuje na tijesnu suradnju s lokalnim intelektualnim krugovima.

Rino Cigui potpisuje stručni rad »Il complesso rapporto tra la città e i suoi rifiuti: l'igiene pubblica a Capodistria nei secoli XVIII e XIX« (105 – 138) u kojemu opisuje borbu vlasti grada Kopra u 18. i 19. stoljeću s problemom prljavštine i otpada. Glavne su prepreke u održavanju higijene bile mentalitet, slaba osviještenost i odgoj stanovništva u smislu potrebe za održavanjem higijene urbanog prostora.

Stručni rad Egidija Ivetica »Sulla frontiera. La percezione del Turco nella Dalmazia Veneta« (139 – 159) osvrt je na prekogranične odnose mletačkih i osmanskih podanika u Dalmaciji u novome vijeku, točnije u 16. i 17. stoljeću. Autor otkriva zanimljive podatke koji upućuju na to da su mletačke vlasti nastojale ostvariti miran suživot s osmanskim susjedom.

Gianclaudio de Angelini potpisuje izvorni znanstveni rad »Il canonicato Angelini, nella storia di Rovigno« (161 – 194). U članku autor prikazuje kontribuciju kanonikatima ranih članova obitelji Angelini, uglavnom crkvenom životu grada Rovinja od 17. do 19. stoljeća. Ta je rovinjska obitelj, odabravši uspostavu kapelanije, nastojala potvrditi svoj društveni status. Autor prilaže i sedam izvornih tekstova.

Izvorni znanstveni rad Marina Budicina »I tentativi di vendita e di restauro di fine secolo XVIII del Palazzo pretorio grisignanese. Contributo alla conoscenza degli ultimi anni di vita della “terra” di Grisignana« (195 – 236) osvrt je na građevinske intervencije i pokušaje prodaje zgrade općinske palače u Grožnjanu između 1793. i 1795. godine. Planovi, međutim, nisu uspjeli zbog nedostataka sredstava. Autor članku prilaže poveći broj izvornih tekstova i dokumenata iz fondova arhiva u Veneciji.

»L'economia agricola istriana nei secoli XVIII e XIX. Il lungo cammino verso la modernizzazione« (237 – 272) stručni je rad iz pera Denisa Visintina. U članku autor opisuje razvoj istarskoga poljoprivrednoga gospodarstva u 18. i 19. stoljeću i borbu istarskog sela s raznim epidemijama, nestašicama i krizama koje su utjecale na njegovu već slabu razvijenost. Predstavljene su razne inovacije, primjerice širenje uzgoja krumpira i kukuruza te upotreba umjetnoga gnojiva i raznih novih poljoprivrednih pomagala. Autor modernizacijske procese stavlja u širi kontekst modernizacije u Habsburškoj Monarhiji.

Izvorni znanstveni rad »Le strutture ospedaliere comunali e provinciali a Pola durante il governo austriaco« (273 – 316) Raula Marsetiča govori o civilnim bolnicama u Puli u vrijeme austrijske uprave. Prva ustanova za smještaj bolesnika počela je raditi još 1844. dok je prva prava bolnica otvorena 1875. u jednom objektu iza pulskog Amfiteatra. Veći bolnički kompleks sagrađen je na brdu sv. Mihovila s početkom rada 1896. godine.

U izvornome znanstvenom radu »La ‘questione’ del cimitero di Rovigno. Vicissitudini del trasferimento da *Monte alle Laste*« (317 – 373) Giovanni Radossi donosi rasprave u svezi sa stanjem, održavanjem i lokacijom starog rovinjskoga groblja u drugoj polovici 18. stoljeća. Središnje je mjesto u tim raspravama zauzimalo pitanje poštivanja higijensko-zdravstvenih propisa. Potkraj 19. stoljeća to je rezultiralo premještanjem groblja izvan naselja, na područje Laste, u kojemu ukopi počinju 1898. godine.

»Contributo per una storia dei calighèri di Dignano in Istria« (375 – 409) izvorni je znanstveni rad Paole Delton u kojemu autorica tretira povijest postolarstva u Vodnjanu, gradu u kojemu je u prošlosti gotovo svaka ulica imala jednu postolarsku radnju. Zanat koji se razvijao stoljećima ostao je zapečaćen u narodnim poslovicama i pjesmama. Autorica je članku priložila i popis postolara za razdoblje od 1929. do 1940. godine.

David di Paoli Paulovich potpisuje izvorni znanstveni rad »Aspetti culturali della festa di Sant'Eufemia a Rovigno d'Istria: la devozione alla Santa tra rito, musica e folklore« (411 – 480). Prilog je to poznavanju kulta mučenice sv. Eufemije u Rovinju, s ciljem rekonstrukcije liturgijskih ceremonija u rovinjskoj katedrali. Poseban je osvrt dan na glazbeno-sakralne aspekte, a članku su priloženi i notni zapisi pojedinih liturgijskih skladbi.

Dio Izvori i dokumenti otvara stručni rad »Appunti etimologici sul toponimo Zadar« (483 – 493) koji potpisuje Giovanni Rapelli. U članku autor iznosi tezu da hrvatski toponim *Zadar* nema korijene u antičkome imenu *Jadera*, već je prilagodba venecijanskog naziva *Zadra*. Prema njemu, to upućuje na zaključak da je hrvatskom stanovništvu ime grada postalo prisno tek nakon njegove venetizacije, dakle, tek od 15. stoljeća.

Matija Drandić potpisuje izvorni znanstveni rad »I registri parrocchiali di Gallesano: analisi del più antico manoscritto (parte prima)« (495 – 532) u kojemu iznosi podatke iz župnih matičnih knjiga Galizane u 16. stoljeću te donosi demografsku i kulturološku analizu toga istarskog mjesta.

»Alcuni catastici dei boschi istriani del XVIII secolo« (533 – 585) izvorni je znanstveni rad Slavena Bertoše u kojemu se autor osvrnuo na dva katastika (popisi šuma) u Istri sastavljenih od rašporskih kapetana, prvi između 1717. i 1719. i drugi između 1753. i 1754. godine. U tim se dokumentima vidi jasna kategorizacija šuma, a u mletačkome kontekstu najcjenjenije su bile hrastove šume.

Tullio Vorano autor je stručnoga rada »Il carteggio Luciani-Millevoi« (587 – 630). Autor donosi trideset i tri pisma iz korespondencije labinskih intelektualaca Tommasa Lucianija i Piera Millevoia od 1865. do 1888. Pisma predstavljaju prvorazredni izvor za razumijevanje tadašnjih društvenih i političkih prilika u Istri.

»La capra in Istria tra miti, tradizioni e ordinanze« (631 – 659), stručni rad Claudia Pericina, predstavlja regulacije za posjedovanje i ispašu koza u Istri i na kvarnerskim otocima tijekom austrijskog, talijanskog i jugoslavenskog razdoblja uprave. Autor zaključuje kako se u ova tri sustava vodila kampanja protiv uzgoja ovih domaćih životinja, da bi iznova doživio polet tek u 90-im godinama 20. stoljeća. Članku je priloženo i nekoliko izvornih dokumenata iz austrijskoga razdoblja.

Ferruccio Delise autor je stručnoga rada »Alcuni documenti sulla pesca dell'isola di Lesina sotto il governo austro-ungarico e durante l'amministrazione italiana« (661 – 700) u kojemu donosi nekoliko izvornih dokumenata o ribarenju na otoku Hvaru za kasno austrijsko razdoblje (1903. – 1918.) i kratko razdoblje talijanske uprave (1919. – 1921.) Dokumenti su uglavnom inventari, popisi ulova i vrijednosti ribarske opreme.

Marino Bonifacio potpisuje izvorni znanstveni rad »Dodici cognomi istriani, quarnerini e dalmati« (701 – 721). U njemu autor tretira podrijetlo dvanaest prezimena s područja Istre, Kvarnera i Dalmacije: Kotiga, Dropulja, Grizila, Kopitar, Mazzola, Nefat, Pericin, Petrina, Pizzamus, Zanini, Žorž i Zustovich.

Posljednji rad u časopisu, »La tradizione paremiologica di Valle d'Istria« (723 – 775), izvorni je znanstveni rad iz pera Sandra Cergne. Članak donosi 158 poslovice na baljanskom narječju preuzetih iz bilježnica Giovannija Obrovza (Bale, 1897. – 1977.). Poslovice su kategorizirane u više semantičkih cjelina, primjerice u cjeline o braku, novcu te modelu ponašanja.

David Orlović